

ЖОВТИЙ ГОСТИНЕЦЬ

Євген Гуцало

На день народження дарували Ганнусі різні гостинці. Хоча вона вже й до школи ходила, проте принесли їй велику круглооку ляльку, яка вміла подавати плаксивий голос і казала слово "мам". Принесли їй новенький портфель, хоч у неї вже був один, і не гірший за подарований, а такий самий. Дістались Ганнусі також книжки, пенал, цукерки, квіти.

А от дядечко Мазур усіх гостей насмішив. Був це рудий та добрий чоловік, широкий у плечах і хоч дорослий, та вмів ніяковіти й соромитися не згірше, ніж мала дитина. То цей дядечко нічого не подарував своїй племінниці. Вірніше, подарував, але хіба можна назвати гостинцем курчатко?

А так-так, дядечко Мазур приніс їй курчатко. Саме посідали всі гості за столи, саме взялися до напоїв та страв, як поріг переступив дядечко Мазур — та й завмер так, наче роздумував, чи не повернути б йому назад.

— Заходьте, заходьте! — закричали йому майже всі, бо знали, який дядечко Мазур дивакуватий.

Той, ніяково всміхнувшись, підійшов до Ганнусі, обняв, поцілував, а потім поліз за пазуху і дістав курчатко. Жовтеньке, кругле, воно несміливо сиділо на широкій долоні й злегка здригалось, наче боялось упасти.

— Кому це? — поспитала Ганнуса, рада, що всі дивляться на неї й на дядечка Мазура.

— А тобі,— сказав дядечко Мазур.— Ніякого в мене гостинця нема, то я тобі курчатко приніс. Гратимешся, доглядатимеш.

Хтось із веселих гостей поцікавився:

— А коли з нього курка виросте, то й з куркою гратиметься?

— Авжеж,— погодився дядечко Мазур.— Це ж буде її курка.

— О-о,— кепкували веселі гості,— може б, ви їй телятко принесли? Воно виросло б, то дитина з коровою гралася б.

— Та, знаєте, нема в мене теляти,— ніяково заперечував дядечко Мазур.— Оце жінка підсипала квочку, то почали курчата лупитись, а теляти немає.

— А якби було?

— Якби було, то хіба пошкодував би?

Ганнуса, як узяла курчатко, то вже не розлучалася. Тримала його в руках, тулила до щік, до грудей, зазірала в намистинки очей. Жовте курчатко лагідно подзьобувало її носик, а Ганнусі те було дуже приємне.

Надвечір гості розійшлися, а Ганнуса зосталася зі своїм курчатком. Дала йому їсти хліба, то воно не захотіло. Дівчинка накришила яєчного жовтка, і курчатко взялося клювати. А потім і води випило з блюдця. І смішно так при цьому примружувалось, задираючи вгору голівку та перевалюючись назад.

Ганнуся взяла свій жовтий гостинець, і подалась у хлів. У хліві гелгали гуси та кудкудакали кури, що позалітали на сідало. Всім їм Ганнуся показувала своє курчатко й казала:

— Бачте? Бачте? Це моє!

Гуси здивовано скрикували, а кури занепокоєно сокоріли, наче просили, щоб Ганнуся віддала їм своє курчатко.

— Е-е, не віддам,— казала дівчинка.— Я сама з ним спатиму.

І справді хотіла лягти спати, але батько сказав, що де ж це видано таке? Нехай Ганнуся спить на своєму ліжечку, а курчатко — в старій його шапці. В шапці буде тепло й затишно, і вилізти з неї воно не зможе.

Ганнуся погодилась. Шапку з курчатком поклали на столі й злегка прикрили марлею. Дівчинка вже лягла спати, коли раптом звелася і втупилась у куток. У кутку сидів їхній чорний кіт Буцлик і світив очима.

— Ти чого там сидиш? — голосно запитала Ганнуся.

Чорний кіт не зворухнувся, як і перше сяючи очима. Це чомусь дуже налякало Ганнуся, і в голосі її зазвучав страх:

— Ти хочеш моє курчатко з'їсти? Ану тікай!

Буцлик лише нагнув голову, ніби принохувався до чогось. Може, принохувався до того, як смачно пахне курчатко? Ганнуся нишком устала з ліжка, дала Буцликові принесені гостями коржики. Чорний кіт пирхнув і заворушив вусами.

— Он ти який! — обурилась Ганнуся.— Знаю, що в тебе на гадці.

Схопила kota й викинула в сіни, а двері щільно зачинила. Цілу ніч їй снилося, що Буцлик дряпається в двері, нявчить, і вона раз чи двічі прокидалася. Прислухалася до тиші, потім, уставши, зазирала до батькової шапки — жовтий гостинець, принесений дядечком Мазуром, солодко спав.

Уранці, поснідавши, зладнала свої книжки та зошити — й до школи.

— А що ти в портфель поклала? — батько до неї.

— Сніданок.

— А біля сніданку?

Ганнуся мусила зізнатись:

— Курчатко.— І заторохтіла благально скоромовкою: — Я його дома боюся залишати, бо тут кіт. Він усю ніч дерся в кімнату, то я ледве відбилась од нього.

— А хіба курчатко має ходити до школи? — усміхнувся батько.— Воно вчитиметься писати? Еге?

— Ні, заперечила Ганнуся.— Воно лиш сидітиме в моєму портфелі, більше нічого.

— А дисципліни не порушуватиме?

— Воно ж маленьке зовсім! Не порушуватиме!

— Ну, гаразд. Аби не порушувало.

Щойно Ганнуся вийшла надвір, як дістала своє курчатко з портфеля і вже несла його в руці. Жовтий пушок на курчаті під вітром ворухнувся, ніби живий, а воно

примружувало очі — і було таке беззахисне, смішне й гарне, що Ганнуся не могла відірвати од нього погляду.

Люди, що стрічались на вулиці, запитували:

— Воно теж до школи?

— До школи! — відказувала Ганнуся.

— Ото яке грамотне! — вдавано дивувались. — Це ж, либонь, і читати й писати вміє. Що ж із цього курчати буде, як воно виросте? Ото, мабуть, грамотні яйця нестиме.

— В грамотної курки і яйця грамотні, — погоджувалась Ганнуся, зовсім не сердячись на ті кепкування.

Перед школою заховала своє курчатко в портфель, а на уроці, коли вже дуже ставало сумно за ним, сягала рукою у портфель, гладила. А що курчатко було ніжне й лоскітне, то Ганнусі було приємно й вона всміхалася. А то бубоніла собі щось під ніс, називаючи курчатко ласкавими іменами.

— Що ти там розказуєш? — мовила до неї учителька, і весь клас повернув до Ганнусі свої голови.

— То я... так, — ніяково відказала дівчинка.

Знову писали щось на дошці, і знову Ганнусі стало сумно за курчатком. Ще полізла в портфель, ще гладила його рукою, ще казала гарні слова.

— Ганнусю, з ким це ти розмовляєш? — підійшла до неї вчителька.

— Сама з собою.

— Краще йди до дошки, побачимо, як ти вмієш писати.

Ганнуся пішла до дошки, а замкнути свій портфель забула. І коли вже вона, взявши крейду, виводила продиктовані вчителькою слова, курчатко вилізло з портфеля. Спершу воно постояло, спробувало стріпнути маленькими крильцями. Далі ж подалося собі попід партами, аж поки вийшло до дошки. Вчителька його не помітила, бо саме дивилась у вікно. Діти теж, бо старанно писали у своїх зошитах. А коли Ганнуся глянула на підлогу побіля себе, то похолола, побачивши своє курчатко. Кинулась до нього, хотіла сховати за пазуху, та в цей час учителька повернулась од вікна — й очі її широко розкрилися.

— Де взялось курча? — поспитала вчителька.

Ганнуся стояла ні в сих ні в тих. Діти відірвались от своїх зошитів, і кожне цікаво дивилось на маленький жовтий м'ячик, який тримала в руках Ганнуся.

— Як воно потрапило до класу? — знову запитала вчителька.

— Через двері! — кинув хтось із учнів.

Та двері були зачинені.

— Через вікно? — докинуло інше.

Проте через одчинену квартиру воно проникнути не могло, бо не вміло літати.

— Це моє, — сказала Ганнуся. — Я принесла з дому.

— Де ж ти його взяла? — поспитала вчителька.

— Дядечко Мазур подарував на день народження.

У класі пробіг легкий шум — кожне знало про дивакуватого дядечка Мазура.

— Не всі гостинці,— сказала вчителька,— можна носити до школи. А що, якби тобі подарували страуса? Ти б теж принесла його до школи?

— Якого страуса? — не втімила Ганнуса, бо ніколи не чула про такого птаха.

— Ну, не страуса, а гусака?

— Гусака б я не принесла,— здивовано мовила Ганнуса.— Мені ж ніхто не подарував його.

— А курчатко принесла? Чи ти гадаєш, що воно за тебе вчитиметься?

— Ні, я сама вчитимуся,— серйозно заперечила Ганнуса.— А принесла, бо воно дуже славне.

— Що ж, доведеться віднести назад. А потім знову повертайся до школи.

Вийшла Ганнуса за поріг класу, сумно їй стало, хоч бери та плач. Вона вже й плакати надумалася, та глянула на своє маленьке курчатко, що довірливо сиділо в її затишних долонях, і перехотілося їй плакати. Навіть гарно стало на душі.

— Не приймають тебе до школи,— шепотіла Ганнуса.— А якби ти сиділо в портфелі, а якби ти не лазило на підлозі, то, може б, тебе й не вигнали з класу, може б, ти й повчилося трохи. Ото бач, як злецько бути неслухняним.

У дворі пустила курчатко по траві, щоб воно попаслось. А курчатко як стало, то й не зрушить, бо кожна травинка здається йому дуже високою.

— Ех, ти! — засміялась Ганнуса.— І коли вже ти виростеш, і коли вже з тебе толк буде?

Йшов через шкільне подвір'я дядько якийсь — ніколи такого Ганнуса ще не бачила. Коротенький, довгоший, а на голові — не картуз і не бриль, а щось кругле, схоже на ковпак. А груди смугастим матроським тільником прикрашені.

— Воно дресироване? — запитав незнайомий чоловік і задивився на курчатко, ніби нічого цікавішого не бачив за своє життя.

— Ні, воно неграмотне,— мовила Ганнуса.

— Не знає ні "а", ні "бе"?

— Куди йому! — знизала плечима.

— І в Африці не було?

— Здається, ні...— ніяково сказала Ганнуса.

Незнайомий чоловік схилився над курчатком і дививсь на нього пильно-пильно. Сказав:

— Це незвичайне курчатко. От кури не вміють літати, а воно вмітиме.

— А хто ж його навчить?

— Е-е, воно само навчиться. Коли виросте, то разом з усіма птахами полетить у теплий край.

— В Африку?

— Може, і в Африку.

— А хіба кури літають? Наші кури всі у хліві сидять, ще жодна нікуди не літала.

— Хіба ти мені не віриш? — запитав незнайомий чоловік і глянув на Ганнуся гострим своїм зором.

Він так дивився, що Ганнуся й справді повірила в те, що її курчатко згодом літатиме.

— Вірю,— сказала Ганнуся.

— То й добре,— сказав незнайомий чоловік і пішов своєю дорогою. Ще й пісню веселу затягнув — про дрімучі ліси та про диких звірів.

А Ганнуся, взявши курчатко, притулила його до грудей і, йдучи додому, шепотіла:

— Ти в мене виростеш, велике станеш, а восени полетиш у теплий край. Всі кури дома позостаються, гуси теж, а ти ж не таке, як вони, тебе ж на іменини подарували мені... І як це я раніше сама не здогадалась про тебе?..

Йшла додому, а по дорозі за нею ув'язався собака — кудлатий, на цибатих ногах, а морда в нього довга, ніби в щуки. "І де тільки беруться такі? — роздумувала Ганнуся.— І чого він плентає за мною?" Зупинилась і запитала:

— Тобі що треба, га?

Собака теж зупинився й покрутив хвостом. Ганнуся стала гніватись:

— Отак завжди за мною ходитимеш? Ти що, не знаєш, куди тобі треба йти? О, я знаю, чого ти ув'язався,— й вона обома руками міцніше притисла до себе курчатко.— Ну що ж, як ти не відстанеш, то я не додому піду, а до дядечка Мазура.

І Ганнуся звернула в бічну вуличку, а кудлатий собака побіг дорогою.

Дядечко Мазур сидів на обійсті й лагодив сіті на рибу. Сіті висіли на кілках, на тину, а поміж ними, квокчучи, походжала квочка. За нею перекочувався виводок жовтих курчаток.

— Скільки ж їх багато у вас,— мовила Ганнуся.— Але моє найкраще!

І справді — те, що тримала в руках, видавалося їй найкращим.

— Жінка ще одну квочку підсипала,— обізвався дядечко Мазур,— то ще матимемо стільки.

— І жовті всі?

— А жовті, чого ж...

— Коли ці курчата повиростають, то вони вмітимуть літати?

— Хіба ж кури літають? — здивувався дядечко Мазур.

— А моє літатиме! — засміялась Ганнуся.— Коли холод настане, то воно в Африку полетить, у теплий край.

— Ще чого...— буркнув дядечко Мазур.— Воно ж не ластівка й не соловей.

Курчатко в Ганнусиних руках пискнуло — і квочка насторожилась. А потім, сердито бубонячи щось та розпустивши крила, квочка рішуче побігла до Ганнусі. Вона так гнівно квоккала, що дівчинка злякалась і випустила курчатко з рук. Воно заточилося, мало не впало, а далі поволеньки подибало до гурту.

— Куди ти, куди? — здивовано скрикнула Ганнуся. А йди-но сюди!

Проте курчатко, либонь, не чуло, бо хутчіше гайнуло до гурту, а сердита квочка бігла обіч. Ось уже курчатко добігло до жовтих кульбабок, он воно майнуло поміж них,

он... А де ж воно тепер? Оте чи оте? Яке з них, коли всі однакові? Здається, оце... Ганнуса кинулась до нього, та квочка стріпнула крильми і, гнівно квокчучи, заступила дорогу.

Дядечко Мазур облишив свої сіті й підійшов до Ганнусі.

— Котре ж твоє?

— Оте... Ні, оте,— ніяк не могла вгадати Ганнуса. Бо всі курчатка були однакові.— Оте, що під лопухом сховалось.

Дядечко Мазур зловив курча й дав Ганнусі. Вона обдивилась — ні, це не гостинець, подарований їй на день народження. Бо ніжки в цього у засохлому болоті, і до дзьоба щось давненько прилипло.

— Не це, а те...

Скільки не перебирали — не могли вгадати. Все Ганнусі здавалося, що курчатко, яке має навчитись і літати й полетіти в Африку, не дається їй до рук. Зрештою, дядечко Мазур зловив їй перше-ліпше й сказав:

— Бери, дарую тобі це...

Ганнуса заперечливо похитала головою:

— Не те, я своє хочу.

— Бери, вони всі однакові.

— Ні, не однакові... Своє хочу.

Пішла з Мазурового обійстя сумна, зажурена.

...І хіба могла вона знати, що оте курча, яке востаннє зловив для неї дядечко Мазур, і було її жовтим гостинцем — жовтим гостинцем, який нічим не одрізнявся від інших?